

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

30 травня 2024 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я

№ 13

Відповідно до частини першої статті 28 Закону України "Про запобігання корупції" на осіб, зазначених у пунктах 1,2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", у тому числі членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі - ВККСУ), поширюються вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Пунктом 6 частини восьмої статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" передбачено, що Рада суддів України (далі – РСУ) здійснює контроль за додержанням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів, Голови чи членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови Державної судової адміністрації України чи його заступників; приймає рішення про врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів у діяльності зазначених осіб (у разі якщо такий конфлікт не може бути врегульований у порядку, визначеному процесуальним законом).

Виходячи з аналізу норм Закону України "Про запобігання корупції" для правильного застосування, зокрема, членом ВККСУ, заходів щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у конкретному випадку необхідно встановити обов'язкові ознаки, які визначають поняття конфлікту інтересів у їх взаємозв'язку:

- 1) наявність приватного інтересу особи;
- 2) посадові повноваження особи;
- 3) суперечність між приватним інтересом і посадовими повноваженнями.

При визначенні наявності чи відсутності конфлікту інтересів слід перш за все виходити з приватного інтересу особи при вчиненні ним дій чи прийнятті рішень, та можливості впливу такого приватного інтересу на об'єктивність та неупередженість дій чи рішень такої особи.

За змістом статті 1 Закону України "Про запобігання корупції" приватним інтересом є будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях.

Немайновий інтерес, за визначенням закону, є інтересом, пов'язаним з особистими, сімейними, дружніми та іншими позаслужбовими стосунками особи.

ВККСУ звернулася до РСУ з листом від 02.05.2024 № 19-2591/24 щодо

висловлення позиції РСУ стосовно наявності чи відсутності конфлікту інтересів або інших обставин, що викликають сумнів у діяльності членів ВККСУ, зокрема, Михайла Богоноса, Людмили Волкової, Ярослава Духа, Романа Кидисюка, Олега Коліуша, Руслана Мельника, Романа Сабодаша, Сергія Чумака, Галини Шевчук, чії близькі особи беруть участь у конкурсі на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів, оголошеному рішенням ВККСУ від 14.09.2023 № 94/зп-23, на певних етапах проведення цього конкурсу, а також щодо розроблених членами ВККСУ заходів з метою врегулювання конфлікту інтересів в їх діяльності.

Слід зазначити, що зважаючи на те, що на сьогодні апеляційним судам працювати доводиться в умовах надвисокого дефіциту кадрів, до цього добору прикута висока увага громадянського суспільства, ВККСУ розроблено низку заходів, спрямованих на усунення (мінімізацію) корупційних ризиків у межах конкурсу на посаду судді.

Здійснивши аналіз чинного законодавства, запропонованих ВККСУ заходів, спрямованих на усунення (мінімізацію) корупційних ризиків, РСУ на різних етапах проведення відповідного конкурсу РСУ вбачає різні ризики виникнення конфлікту інтересів у діяльності членів ВККСУ.

Так, прийняття колегією ВККСУ рішення стосовно допуску осіб до участі в конкурсі.

Згідно з частиною другою статті 79-3 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" у конкурсі на зайняття вакантної посади судді апеляційного суду може брати участь особа, яка відповідає вимогам до кандидата на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у відповідному суді та з відповідною спеціалізацією, а також відповідає одній із вимог, визначених частиною першою статті 28 (для апеляційного суду) цього Закону.

У пунктах 4.1 і 4.2 Положення про проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді, затвердженого рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України 02.11.2016 № 141/зп-16 (у редакції рішення ВККС від 29.02.2024 № 72/зп-24, далі - Положення), зазначено, що на підставі поданих кандидатом документів член Комісії – доповідач здійснює перевірку: 1) відповідності осіб, які звернулися для участі в конкурсі, вимогам до кандидатів на посаду судді відповідного суду; 2) дотримання кандидатом встановлених умовами конкурсу строку та процедури звернення для участі в конкурсі; 3) поданих документів на відповідність переліку та вимогам до їх оформлення.

За результатами проведеної членом Комісії – доповідачем перевірки в засіданні колегії Комісії ухвалюється рішення щодо допуску до проходження кваліфікаційного оцінювання та/або участі в конкурсі.

Тобто на цьому етапі у членів ВККСУ, близькі особи яких беруть участь у конкурсі, існує високий ризик вчинення дій в умовах реального конфлікту інтересів.

Заходами, які можуть вживатися для усунення (мінімізації) вчинення дій в умовах реального конфлікту інтересів, є, зокрема, заявлення членами ВККСУ самовідводів (відводів) у порядку, передбаченому статтею 100 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", відведення таких членів від прийняття рішень

щодо осіб, щодо яких виник конфлікт інтересів.

Ухвалення пленарним складом ВККСУ рішення щодо допуску кандидата до проходження кваліфікаційного оцінювання (списочно стосовно усіх кандидатів, які допускаються до наступного етапу конкурсу).

Відповідно частини першої статті 84 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" ВККС протягом трьох місяців з дня надходження відповідної письмової заяви ухвалює рішення про призначення кваліфікаційного оцінювання.

У пункті 6.1 Положення зазначено, що кваліфікаційне оцінювання проводиться стосовно кандидатів, допущених до проходження кваліфікаційного оцінювання для участі в конкурсі на посаду судді апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду або судді Верховного Суду.

На цьому етапі відсутній ризик прийняття рішення в умовах конфлікту інтересів, оскільки фактично рішення стосовно певної особи (певних осіб) вже прийнято на етапі раніше, а наведене рішення носить виключно організаційно-процедурний характер.

Відповідно до частин першої – третьої статті 85 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" кваліфікаційне оцінювання включає такі етапи:

- 1) складання кваліфікаційного іспиту;
- 2) дослідження досьє та проведення співбесіди.

Кваліфікаційний іспит для цілей кваліфікаційного оцінювання є основним засобом встановлення відповідності судді (кандидата на посаду судді) критерію професійної компетентності та проводиться в порядку, передбаченому статтею 74 цього Закону, з урахуванням особливостей, встановлених цією главою.

Кваліфікаційний іспит проводиться шляхом складання анонімних тестувань та практичного завдання. Анонімне тестування проводиться щодо когнітивних здібностей, історії української державності, загальних знань у сфері права та спеціалізації відповідного суду з урахуванням його інстанційності. Практичне завдання проводиться щодо спеціалізації відповідного суду з урахуванням його інстанційності.

Для цілей формування суддівського досьє (досьє кандидата на посаду судді) Вища кваліфікаційна комісія суддів України може ухвалити рішення про запровадження та проведення інших тестувань з метою перевірки особистих морально-психологічних якостей, а також про застосування інших засобів встановлення відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям кваліфікаційного оцінювання.

Порядок та методика проведення таких тестувань затверджуються Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Рішення про запровадження та проведення таких тестувань ухвалюється Комісією стосовно всіх суддів (кандидатів на посаду судді).

Результати таких тестувань використовуються як одне із джерел інформації, що підлягає оцінці разом з іншою сукупністю зібраної інформації і матеріалів, є конфіденційними, не оприлюднюються та не впливають на кількість балів кваліфікаційного оцінювання судді (кандидата на посаду судді).

Згідно з частинами першою – четвертою статті 74 Закону України "Про

судоустрій і статус суддів" кваліфікаційний іспит є атестуванням професійної компетентності кандидата на посаду судді з метою виявлення належних знань, рівня підготовки та здатності здійснювати правосуддя у відповідному суді.

Підставою для допуску до складання кваліфікаційного іспиту є рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Форма та зміст тестувань, практичних завдань, а також порядок їх проведення затверджуються Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України не пізніше ніж за 30 днів до дня проведення кваліфікаційного іспиту оприлюднює його програму та перелік питань тестування на своєму офіційному веб-сайті.

Ухвалення рішення пленарним складом ВККСУ щодо затвердження бази кваліфікаційного іспиту на когнітивні здібності та іспиту на знання законодавства

На цих етапах існує високий ризик ухвалення рішень членами ВККСУ в умовах реального конфлікту інтересів, проте запропоновані ВККСУ заходи як-от, публікація повного масиву типових варіантів завдань з прикладами їх розв'язання, публікація всіх тестових завдань з варіантами відповідей, на думку РСУ, дозволить уникнути ризику дій членів ВККСУ в умовах конфлікту інтересів.

Ухвалення рішень щодо визначення складу екзаменаційної комісії (щодо кваліфікаційного іспиту на когнітивні здібності та іспиту на знання законодавства)

На таких етапах можна усунути ризик виникнення питання щодо конфлікту інтересів, зробивши цей процес автоматизованим, як і пропонує ВККСУ.

Ухвалення пленарним складом ВККСУ рішення про формування завдань кваліфікаційного іспиту (когнітивні здібності та знання законодавства)

На цьому етапі є ризик прийняття рішення в умовах конфлікту інтересів, проте за умови запропонованої ВККСУ максимальної автоматизації процесу, зокрема, шляхом використання відповідного програмного продукту, який використовує алгоритм рандомного формування тестових завдань, автоматизує процес оцінювання та знеособлює кандидата, а також за умови логування перебігу тестування, можна мінімізувати ризики прийняття рішення в умовах конфлікту інтересів.

Ухвалення пленарним складом ВККСУ рішення стосовно затвердження бази кваліфікаційного іспиту (практичне завдання)

На цьому етапі є ризик прийняття рішення в умовах конфлікту інтересів, проте за умови запропонованої ВККСУ публікації всього масиву правових позицій Великої палати Верховного Суду, які стали основою для розробки практичних завдань і прикладів виконання таких практичних завдань по кожній юрисдикції, можна такий ризик мінімізувати.

Ухвалення пленарним складом ВККСУ рішення щодо визначення складу

екзаменаційних комісій для перевірки практичних завдань

На даному етапі існує ризик прийняття членами ВККС рішень в умовах реального конфлікту інтересів, проте вдається, що його можна мінімізувати за умови використання програмного продукту, який забезпечує знеособлення осіб, які виконують практичне завдання, оцінювання практичних завдань лише колегіально, що дозволяє формувати з балів членів колегії середнє арифметичне, яке нівелює завищений або занижений бал; визначення чітких та єдиних критеріїв оцінювання, зокрема щодо максимально допустимої розбіжності в оцінках членів колегії, яка не може перевищувати 20% (з визначенням іншої колегії у разі перевищення), затвердження методики оцінювання практичних завдань та оприлюднення балів, виставлених кожним членом колегії; формування колегій по юрисдикціях, що дозволяє не включати у відповідну колегію члена ВККСУ, якого було відведено відповідно до статті 100 Закону України "Про судоустрій і статус суддів".

Ухвалення пленарним складом ВККСУ рішення щодо результатів кваліфікаційного іспиту

На цьому етапі відсутній ризик прийняття рішення в умовах конфлікту інтересів, оскільки фактично рішення стосовно участі певної особи (певних осіб) вже прийнято на етапі раніше, а наведене рішення носить виключно організаційно-процедурний характер.

Ухвалення рішення колегією ВККС про встановлення прохідного балу кваліфікаційного іспиту

Згідно з частинами п'ятою та шостою статті 74 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" кандидат на посаду судді вважається таким, що склав кваліфікаційний іспит, якщо він набрав не менше 75 відсотків максимально можливого бала за кожне тестування та практичне завдання кваліфікаційного іспиту.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України встановлює прохідний бал кваліфікаційного іспиту, який не може бути нижчим за 75 відсотків максимально можливого бала за кожне тестування та практичне завдання кваліфікаційного іспиту.

На даному етапі існує ризик прийняття членами ВККСУ рішень в умовах конфлікту інтересів, проте його можна мінімізувати, створюючи відповідні колегії з числа тих членів ВККСУ, які на момент прийняття такого рішення не перебувають у конфлікті інтересів і не відведені відповідно до приписів статті 100 Закону України "Про судоустрій і статус суддів".

Ухвалення пленарним складом ВККСУ рішення про затвердження результатів кваліфікаційного іспиту

На даному етапі існує ризик прийняття членами ВККСУ рішень в умовах конфлікту інтересів, проте його можна мінімізувати, затвердивши результати по юрисдикціях, що дозволяє зберегти правомочність ВККСУ, якщо у голосуванні не будуть брати участь ті члени ВККСУ, які відведені стосовно рішення щодо осіб, які кандидують у відповідній юрисдикції.

Ухвалення пленарним складом ВККСУ рішення про допуск до другого етапу кваліфікаційного оцінювання

На цьому етапі відсутній ризик прийняття рішення в умовах конфлікту інтересів, оскільки фактично рішення стосовно участі певної особи (певних осіб) вже прийнято на етапі раніше, а наведене рішення носить виключно організаційно-процедурний характер.

Ухвалення пленарним складом ВККСУ рішення про визначення палат для проведення співбесід

На даному етапі існує ризик прийняття членами ВККСУ рішень в умовах конфлікту інтересів, проте його можна мінімізувати шляхом відведення окремих членів відповідної палати від конкретної юрисдикції.

Проведення колегіями ВККСУ співбесід під час кваліфікаційного оцінювання та визначення його результатів

Подолання пленарним складом ВККСУ висновків Громадської ради доброчесності

Проведення колегіями ВККСУ співбесід з переможцями конкурсу

Ухвалення пленарним складом ВККСУ рішення про затвердження рейтингу кандидатів на посаду судді

Згідно з абзацом другим частини першої статті 88 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" якщо Громадська рада доброчесності у своєму висновку встановила, що суддя (кандидат на посаду судді) не відповідає критеріям професійної етики та доброчесності, Вища кваліфікаційна комісія суддів України може ухвалити вмотивоване рішення про підтвердження здатності такого судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді лише у разі, якщо таке рішення підтримане двома третинами голосів призначених членів Комісії, але не менше ніж дев'ятьма голосами.

Відповідно до частини першої статті 79-5 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" після визначення переможця конкурсу Вища кваліфікаційна комісія суддів України на своєму засіданні проводить з ним співбесіду.

Частиною першою статті 79-4 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" передбачено, що конкурс на зайняття вакантної посади судді полягає у визначенні переможця - учасника конкурсу, який має найвищу позицію за рейтингом.

У пункті 6.4 Положення зазначено, що за результатами кваліфікаційного оцінювання визначається рейтинг кандидатів на посаду судді для участі в конкурсі. Рейтинг формується за спеціалізацією суду, на зайняття вакантної посади судді в якому оголошено конкурс. Рейтинг затверджується рішенням Комісії та оприлюднюється на офіційному вебсайті Комісії протягом трьох робочих днів з дня затвердження.

На даних етапах ризик прийняття членами ВККСУ рішень в умовах конфлікту інтересів можна усунути шляхом розкриття членами ВККСУ інформації, яка у стороннього спостерігача може викликати сумнів у безсторонності члена ВККСУ, або ж шляхом подання членами ВККСУ заяв про самовідвід згідно з приписами статті 100 Закону України "Про судоустрій і статус суддів".

Ухвалення пленарним складом ВККСУ рішення про внесення рекомендації про призначення кандидата суддею

Згідно з частиною п'ятою статті 79-5 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" конкурс на зайняття вакантної посади судді завершується ухваленням Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рішення про рекомендацію про призначення кандидатів судьями або про рекомендацію про переведення суддів.

На даному етапі РСУ вважає, що ризик прийняття членами ВККСУ рішень в умовах конфлікту інтересів мінімальний, бо рішення вже фактично прийнято на попередніх стадіях, що унеможливорює протиправний вплив члена ВККСУ на перебіг конкурсу в інтересах конкретної особи, проте для усунення будь-яких сумнівів у стороннього спостерігача та запобігання репутаційним втратам є доцільним виокремлювати та розглядати без участі члена ВККСУ, якого було відведено відповідно до статті 100 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", рішення щодо конкурсантів з якими пов'язаний конфлікт інтересів, якщо загальне рішення ухвалюються щодо групи конкурсантів.

Заслухавши та обговоривши інформацію заступника Голови Ради суддів України Марченко О.В., відповідно до статей 83, 124, 131 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та Положення про Раду суддів України, затвердженого X позачерговим з'їздом суддів України 16.09.2010 (з подальшими змінами), Рада суддів України

в и р і ш и л а :

1. Вважати, що у членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, чий близькі особи беруть участь у конкурсі на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів, оголошеному рішенням Комісії від 14.09.2023 № 94/зп-23, на певних етапах проведення цього конкурсу може виникати реальний конфлікт інтересів.

2. Вжиття членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України заходів щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів потребують такі етапи проведення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів: прийняття колегією Комісії рішення стосовно допуску осіб до участі в конкурсі; ухвалення рішення пленарним складом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України щодо затвердження бази кваліфікаційного іспиту на когнітивні здібності та іспиту на знання законодавства; ухвалення пленарним складом Комісії рішення стосовно затвердження бази кваліфікаційного іспиту (практичне завдання); ухвалення пленарним складом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України рішення щодо визначення складу екзаменаційних комісій для перевірки практичних завдань; ухвалення рішення колегією Комісії про встановлення прохідного балу кваліфікаційного іспиту; ухвалення пленарним складом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України рішення про затвердження результатів кваліфікаційного іспиту; ухвалення пленарним складом Комісії рішення про допуск до другого етапу кваліфікаційного оцінювання; ухвалення пленарним складом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України рішення про формування складу тимчасових колегій для проведення співбесід; проведення палатами Комісії співбесід під час кваліфікаційного оцінювання та визначення його

результатів; подолання пленарним складом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України висновків Громадської ради доброчесності; проведення колегіями Комісії співбесід з переможцями конкурсу; ухвалення пленарним складом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України рішення про внесення рекомендацій про призначення кандидата суддею.

3. Крім врегулювання конфлікту інтересів шляхом подання заяв про самовідвід у порядку, передбаченому статтею 100 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", і відведення членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від прийняття певних рішень щодо конкурсу на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів, мінімізації корупційних ризиків можна досягти шляхом використання запропонованих Вищою кваліфікаційною комісією суддів України заходів, спрямованих на усунення (мінімізацію) таких ризиків, як-от:

розкриття інформації про обставини, які не передбачені у статті 100 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", але можуть викликати сумнів у безсторонності члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

прийняття рішень виключно колегіально;

проведення засідань та оголошення рішень публічно, переважно в режимі відеотрансляції;

невідкладне оприлюднення вмотивованих рішень на офіційному сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

оприлюднення всього масиву тестових питань з варіантами відповідей;

для практичного завдання – публікація всього масиву правових позицій Великої Палати Верховного Суду, які стали основою для їх розробки, а також публікація прикладів виконання практичних завдань по кожній юрисдикції;

максимальна автоматизація процедури іспиту, зокрема, шляхом використання відповідного програмного продукту, який застосовує алгоритми рандомного (випадкового) формування тестових завдань, а також автоматизує процес оцінювання та знеособлює (деперсоніфікує) кандидата, що повністю усуває негативний вплив людського фактору, при цьому, програмний продукт передбачає логування перебігу тестування, що дозволяє задокументувати та дослідити можливі спроби несанкціонованого втручання;

оцінювання практичних завдань лише колегіально, що дозволяє визначати середнє арифметичне, яке нівелює завищений або занижений бал; колегії формуються рандомно шляхом жеребкування;

визначення єдиних критеріїв оцінювання, зокрема, щодо максимально допустимої розбіжності в оцінках членів колегії, яка не може перевищувати 20% (з визначенням іншої колегії у разі перевищення цього показника);

затвердження методики оцінювання практичних завдань та оприлюднення балів, виставлених кожним членом колегії;

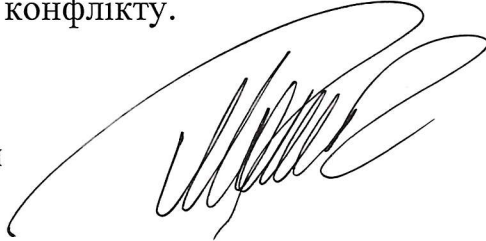
проведення співбесід у складі палат, що дозволить зберегти правомочність Комісії у разі відведення окремих її членів, а також забезпечити більшу об'єктивність завдяки визначенню середнього бала шляхом ділення на більшу кількість, ніж у складі колегії, виставлених членами Комісії оцінок.

4. За умови дотримання вказаних рекомендацій слід вважати, що конфлікт інтересів членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, чий близькі особи

беруть участь у конкурсі на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів, є врегульованим.

5. У разі виникнення додаткових питань стосовно наявності в діях членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, чиї близькі особи беруть участь у конкурсі на зайняття вакантних посад суддів апеляційних судів, конфлікту інтересів рекомендувати членам Комісії звертатися до Ради суддів України щодо врегулювання такого конфлікту.

**Голова
Ради суддів України**

Б. С. Моніч